

Het geboorte-overschot in Limburg in de laatste eeuw.

In het vorig jaarboek gaven we een overzicht van de relatieve Limburgse bevolkingsgroei gedurende de laatste eeuw.¹⁾ In deze bijdrage gaan we in op een der componenten van de bevolkingsaanwas, nl. het geboorte-overschot, het resultaat van de vermindering van het aantal geboorten met het aantal sterften.

De geboorte- en sterftcijfers evenals het geboorte-overschot zijn uitgedrukt in pro mille van de gemiddelde bevolking.

Wij volgen hierbij dezelfde indeling als vorig jaar. Vooreerst beschouwen wij nl. totaal Limburg en zijn drie samenstellende delen: Noord-, Midden- en Zuid-Limburg. Daarna geven wij tabellen over de onderscheiden geografische gebieden. De grote gemeenten hierin worden afzonderlijk behandeld, terwijl tenslotte de restgebieden (dit zijn de gebieden zonder de grote gemeenten) eveneens aan een nadere beschouwing worden onderworpen.

Wegens de grote omvang van het cijfermateriaal meenden we ons te moeten beperken tot de relatieve cijfers, die op ons bureau werden berekend. De absolute cijfers, waarop we ons baseerden zijn voor iedere belangstellende gemakkelijk bereikbaar. Zij werden gepubliceerd voor wat betreft de jaren 1855 tot 1906 in de verslagen van het Hertogdom Limburg, voor de jaren na 1899 in "De Loop der Bevolking van Nederland", uitgave van het Centraal Bureau van de Statistiek, en vanaf 1948 in het Provinciaal Blad van Limburg.

In de eerste 10 tabellen zijn de cijfers gegroepeerd, die betrekking hebben op geboorte, sterfte en geboorte-overschot. We zullen deze afzonderlijk van een korte toelichting voorzien, zonder ons aan een interpretatie te wagen. Om evenwel de interpretatie te vergemakkelijken zullen we in paragraaf 2 op

1) Jaarboek Sociaal Historisch Centrum voor Limburg, Maastricht, 1955, blz. 35-57.

Tabel 1. De geboorte- en sterfecijfers en het geboorte-overschot in vijfjaarlijkse perioden in pro mille van de gemiddelde bevolking voor Noord-, Midden-, Zuid- en totaal Limburg.
geb. = geboortecijfer, st. = sterfecijfer, o. s. = geboorte-overschot.

Periode	Noord-Limburg			Midden-Limburg			Zuid-Limburg			Provincie Limburg		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	30,8	20,9	9,9	30,6	20,1	10,5	31,7	23,6	8,2	31,3	22,2	9,1
1871-1875	31,9	20,9	11,0	30,4	21,8	8,6	33,2	24,3	9,0	32,2	22,9	9,3
1876-1880	34,9	21,1	13,8	35,3	19,5	15,8	26,3	19,7	8,6	30,0	19,9	10,1
1881-1885	32,9	19,8	13,1	28,4	19,3	9,1	31,3	20,7	10,6	31,0	19,7	11,3
1886-1890	31,4	18,4	13,0	27,7	17,2	10,5	30,7	20,3	10,4	30,1	19,1	11,0
1891-1895	31,4	18,9	12,5	27,9	18,6	9,3	32,7	22,5	10,2	31,3	20,7	10,5
1896-1900	32,4	16,5	15,9	28,5	16,7	11,8	33,8	19,7	14,1	32,2	18,3	13,9
1901-1905	32,4	16,8	15,6	30,2	17,2	13,0	35,2	19,7	15,5	33,3	18,4	14,9
1906-1910	31,9	15,5	16,4	30,4	16,2	14,2	34,8	18,4	16,4	33,1	17,2	15,9
1911-1915	31,9	15,1	16,8	29,9	15,0	14,9	34,0	16,2	17,8	32,7	15,7	16,9
1916-1920	29,8	14,7	15,1	28,4	15,6	12,8	30,8	14,9	15,9	30,1	15,0	15,1
1921-1925	30,9	11,5	19,4	29,7	11,5	18,2	32,8	11,2	21,6	31,8	11,3	20,5
1926-1930	28,6	10,8	17,8	27,1	11,0	16,1	29,5	10,0	19,5	28,8	10,3	18,5
1931-1935	26,8	9,4	17,4	26,0	9,9	16,1	25,9	8,5	17,5	26,1	8,9	17,2
1936-1940	24,7	8,8	15,9	24,9	9,4	15,5	24,1	8,2	15,9	24,4	8,5	15,9
1941-1945	25,7	12,8	12,9	26,1	16,1	10,0	26,0	8,9	17,1	26,0	10,2	15,7
1946-1950	31,4	7,6	23,8	29,5	7,9	21,6	26,3	7,4	19,0	27,9	7,5	20,4
1951-1955	28,0	6,8	21,2	25,9	7,0	18,9	24,5	6,9	17,6	25,5	6,9	18,6

een hiervoor belangrijke factor ingaan, nl. op de invloed van de aanwezige gestichtsbefvolking op het geboortecijfer. De gegevens hieromtrent worden samengebracht in de tabellen 10 t/m 14.

Vooraf dient erop gewezen, dat wij ons - in tegenstelling met onze studie van het vorig jaar - niet alleen in hoofdzaak baseren op de uitslagen van de tienjaarlijkse volkstellingen, maar ook op de jaarlijkse bevolkingsstatistieken. De eerste vormen een correctie van de laatste. Tussen beide statistieken kwamen vooral vroeger wel eens niet onbelangrijke afwijkingen voor, zo lang in sommige gemeenten, mede tengevolge van de toen minder perfecte bevolkingsadministratie, het bevolkingscijfer in de uitslagen van de volkstelling lager dan door deze gemeenten voor de jaarlijkse bevolkingsstatistiek werd opgegeven. Dit heeft uiteraard ook gevolgen voor de berekening van het relatieve geboorte- en sterftcijfer. Is genoemde afwijking aanmerkelijk, dan kan het door ons berekende geboorte- en sterftcijfer van de aan de volkstelling voorafgaande periode enigszins aan de lage kant zijn.

Paragraaf 1.

Toelichting bij de tabellen.

1. Algemeen overzicht.

Bij de beschouwing van de in tabel 1 weergegeven geboorte-, sterfte- en geboorte-overschotcijfers van Noord-, Midden-, Zuid- en totaal Limburg, valt onmiddellijk op, dat het geboorte-overschot overal een sterke stijging vertoont, terwijl het geboortecijfer zich in dalende lijn beweegt. Hieruit moet dus worden geconcludeerd, dat de sterke stijging van het geboorte-overschot enkel en alleen zijn oorzaak vindt in de zeer sterke daling van het sterftcijfer.

De daling van het sterftcijfer is een zo algemeen verschijnsel, dat wij hierop bij de bespreking van de afzonderlijke geografische gebieden, de grotere gemeenten en de restgebieden, niet terug hoeven te komen.

Tabel 2. De geboorte- en sterftecijfers en het geboorte-overschot per duizend inwoners in de geografische gebieden van Noord-Limburg, in vijfjaarlijkse perioden.

Periode	Gebied Bergen-Gennep			Gebied Venray-Horst			Gebied Heiden			Gebied Venlo		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	31,2	22,5	8,7	28,6	18,2	10,4	31,2	21,3	9,9	32,5	22,5	10,0
1871-1875	34,4	21,6	12,8	29,5	19,9	9,6	32,6	19,8	12,8	32,2	22,2	10,0
1876-1880	35,5	21,3	14,2	31,0	21,4	9,6	32,9	18,8	14,1	37,6	22,4	15,2
1881-1885	34,9	19,9	15,0	30,0	18,4	11,6	29,3	18,4	10,9	37,1	22,1	15,0
1886-1890	32,7	20,1	12,6	28,6	18,0	10,6	28,8	16,1	12,7	35,0	19,2	15,8
1891-1895	31,3	18,6	12,7	27,4	18,8	8,6	30,9	19,6	11,3	35,1	18,6	16,5
1896-1900	31,7	18,5	13,2	28,8	15,4	13,4	34,0	16,7	17,3	34,4	16,2	18,2
1901-1905	30,3	15,6	14,7	31,5	18,2	13,3	35,7	17,7	18,0	31,9	15,8	16,1
1906-1910	28,9	15,1	13,8	31,8	18,4	13,4	33,9	16,0	17,9	32,1	13,5	18,6
1911-1915	29,3	13,7	15,6	32,1	19,2	12,9	33,0	15,5	17,5	32,1	12,6	19,5
1916-1920	29,9	14,8	15,1	31,0	18,9	12,1	31,8	14,7	17,1	28,1	11,8	16,3
1921-1925	34,2	12,5	21,7	32,7	13,9	18,8	31,3	10,9	20,4	28,4	9,8	18,6
1926-1930	29,0	11,0	18,0	30,0	12,8	17,2	30,9	10,9	20,0	26,3	9,3	17,0
1931-1935	25,3	10,7	14,6	28,8	11,1	17,7	29,5	8,6	20,9	24,4	8,3	16,1
1936-1940	25,0	9,9	15,1	27,4	10,4	17,0	27,5	8,6	18,9	21,6	7,4	14,2
1941-1945	24,2	13,7	10,5	26,8	14,6	12,2	28,7	11,4	17,3	24,5	11,9	12,6
1946-1950	31,8	8,4	23,4	31,5	8,3	23,2	33,8	7,9	25,9	30,5	6,9	23,6
1951-1955	29,0	7,6	21,4	29,7	7,3	22,4	30,4	6,6	23,8	26,2	6,5	19,7

Deze daling hangt op de eerste plaats samen met verschijnselen als de succesvolle bestrijding van de kindersterfte, vooral de zuigelingensterfte. Dat deze sterfte in Limburg zeer hoog was, blijkt wel uit het volgende:

Tussen 1850 en 1880 stierven per duizend levendgeboren kinderen in Nederland in het eerste levensjaar 18-20 %. Voor Limburg bedroeg dit percentage toen nog "slechts" 13-16 %. Na 1880 ligt dit sterftcijfer voor zuigelingen in Limburg bij voortdurend hoger dan het Rijksgemiddelde. In de periode 1900-1905 bedroeg deze sterfte in het Rijk 13,6 %, in Limburg 17,3 %¹⁾, terwijl de toenmalige Zuid-Limburgse mijnstreek een gemiddelde van 22 % noteerde en de vier grootste gemeenten, nl. Heerlen, Kerkrade, Brunssum en Hoensbroek tezamen zelfs 23,4 %. In 1940 waren deze cijfers voor het Rijk 3,7, voor Limburg 4,9, voor de totale mijnstreek 5,3 en voor de vier genoemde gemeenten tezamen 5,2, terwijl in 1950 bedoeld sterftepercentage voor Rijk en Limburg gedaald was tot resp. 2,5 en 3.

Op de tweede plaats daalt het sterftcijfer tengevolge van de toenemende vergrijzing van de bevolking, m. a. w. de gemiddelde leeftijd der bevolking stijgt en steeds meer personen bereiken een hoge leeftijd. Dit verschijnsel doet zich voor zowel in Limburg als geheel als ook in de onderscheidene gedeelten.

Het is duidelijk, dat het dalen van het sterftcijfer niet zal kunnen aanhouden en dan zal overgaan in een stijging. Dit betekent tevens een daling van het geboorte-overschot en derhalve een minder snelle bevolkingsaanwas in de toekomst.

Tabel 1 laat verder zien, dat de geboortecijfers in de gehele provincie, zowel als in zijn drie delen zich praktisch hebben weten te handhaven gedurende de periode 1866-1925. Enkel de periode 1916-1920 laat een kleine inzinking over de gehele lijn

1) Statistiek van de loop der bevolking in Nederland over 1905, 's-Gravenhage, 1906, blz. XXI.

Tabel 3. De geboorte- en sterfecijfers en het geboorte-overschot per duizend inwoners in de gemeenten Venlo en Tegelen en in de rest van het geografisch gebied Venlo, in vijfjaarlijkse perioden.

Periode	Gebied Venlo zonder gemeenten Venlo en Tegelen		Gemeente Venlo			Gemeente Tegelen			
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	32, 2	21, 4	10, 8	32, 1	23, 6	8, 5	35, 0	20, 3	14, 7
1871-1875	32, 1	22, 2	9, 9	32, 1	23, 5	8, 6	32, 8	17, 5	15, 3
1876-1880	34, 2	20, 8	13, 4	38, 7	24, 0	14, 7	39, 4	20, 0	19, 4
1881-1885	34, 5	20, 0	14, 5	38, 9	25, 1	13, 8	36, 7	16, 1	20, 5
1886-1890	30, 5	17, 3	13, 2	37, 9	20, 8	17, 1	34, 0	19, 0	15, 0
1891-1895	28, 6	20, 6	8, 0	38, 6	19, 0	19, 6	34, 5	16, 7	17, 8
1896-1900	30, 6	15, 5	15, 1	36, 9	17, 0	19, 9	30, 6	14, 6	16, 0
1901-1905	29, 9	17, 1	12, 8	34, 1	15, 7	18, 4	29, 3	15, 5	13, 8
1906-1910	33, 7	14, 7	19, 0	32, 8	13, 7	19, 1	28, 3	12, 0	16, 3
1911-1915	36, 2	14, 5	21, 7	31, 4	12, 1	19, 3	31, 8	12, 7	19, 1
1916-1920	34, 1	14, 9	19, 2	25, 9	10, 6	15, 3	25, 9	11, 1	14, 8
1921-1925	32, 3	10, 9	21, 4	27, 4	9, 2	18, 2	27, 5	10, 5	17, 0
1926-1930	29, 1	10, 4	18, 7	25, 4	9, 5	15, 9	26, 9	8, 4	18, 5
1931-1935	29, 2	9, 0	20, 2	22, 4	8, 2	14, 2	25, 2	8, 1	17, 1
1936-1940	26, 0	8, 4	17, 6	19, 4	7, 3	12, 1	23, 2	7, 0	16, 2
1941-1945	27, 8	11, 8	16, 0	23, 8	12, 3	11, 5	24, 2	10, 7	13, 5
1946-1950	33, 3	7, 3	26, 0	29, 9	6, 5	23, 4	29, 7	7, 9	21, 8
1951-1955	30, 7	6, 2	24, 5	25, 4	6, 5	18, 9	24, 4	6, 6	17, 8

zien. Doch na 1925 constateren we algemeen een zeer sterke daling, die haar dieptepunt bereikt in de jaren 1936-1940. Dan ligt het geboortecijfer, zowel in Noord-, Midden-, Zuid-, als totaal Limburg nog slechts tussen 24 tot 25 per mille. We zullen straks zien, dat het geboortecijfer in bepaalde gebieden en steden veel dieper zakt in deze periode.

De periode 1941-1945 vertoont over de gehele lijn een stijging van het geboortecijfer. Dit zet zich nog in versterkte mate voort in de jaargroep 1946-1950, voor wat betreft Noord- en Midden-Limburg, terwijl Zuid-Limburg op een lager niveau blijft staan.

Na 1950 laten de geboortecijfers echter weer een sterke daling zien. Noord-Limburg slaat in 1955 met 28 per mille nog een best figuur, Midden-Limburg daalt tot 25,9, terwijl Zuid-Limburg met 24,5 nagenoeg het dieptepunt bereikt van de grote crisisperiode.

Vergelijkt men de geboortecijfers van Noord-, Midden- en Zuid-Limburg gedurende de laatste honderd jaar, dan blijkt Midden-Limburg van 1866-1925 tamelijk achter te blijven bij Noord- en Zuid-Limburg. Van 1926-1945 liggen ze nagenoeg gelijk, terwijl na 1945 Noord-Limburg verreweg de hoogste en Zuid-Limburg verreweg de laagste geboortecijfers heeft.

Tot en met 1911-1915 liggen de sterftcijfers in Zuid-Limburg boven het Limburgs gemiddelde. Na 1915 tot 1950 is het omgekeerde het geval. De sterftcijfers in de periode 1940-1945 lagen, zoals bekend, hoog, tengevolge van de oorlogsomstandigheden. In de laatste periode liggen de drie gebieden praktisch gelijk.

Het geboorte-overschot lag lange tijd lager dan het sterftcijfer. Geleidelijk komt daarin verandering. In Zuid-Limburg overtreft het geboorte-overschot het eerst het sterftcijfer, nl. in de periode 1911-1915. Noord- en Midden-Limburg volgen eerst een tiental jaren later. Dit illustreert het verschil in tempo van het dalen van het sterftcijfer.

Tabel 4. De geboorte- en sterfecijfers en het geboorte-overschot per duizend inwoners in de geografische gebieden van Midden-Limburg, in vijfjaarlijkse perioden.

Periode	Gebied Roermond			Gebied Echt			Gebied Beegden			Gebied Weert		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	32,1	19,4	12,7	35,4	24,5	10,9	29,1	19,2	9,9	27,8	20,0	7,8
1871-1875	31,2	21,4	9,8	33,7	25,3	8,4	30,2	21,5	8,7	27,5	21,3	6,2
1876-1880	32,0	19,8	12,2	33,7	21,0	12,7	29,0	18,2	10,8	28,1	19,6	8,5
1881-1885	29,9	19,5	10,4	30,1	18,4	11,7	25,7	12,8	12,9	28,8	19,2	9,6
1886-1890	29,6	16,2	13,4	28,4	17,3	11,1	24,9	16,3	8,6	27,2	19,6	7,6
1891-1895	29,7	18,6	11,1	25,9	18,3	7,6	25,4	18,2	7,2	28,5	19,2	9,3
1896-1900	28,6	16,3	12,3	29,6	17,1	12,5	24,9	16,3	8,6	30,8	17,5	13,3
1901-1905	30,5	15,7	14,8	31,8	18,1	13,7	27,0	17,9	9,1	31,6	-18,2	13,4
1906-1910	29,8	15,1	14,7	34,3	18,4	15,9	27,9	16,6	11,3	31,0	16,2	14,8
1911-1915	29,4	13,7	15,7	33,0	16,5	16,5	26,1	17,2	8,9	31,8	15,2	16,6
1916-1920	28,2	13,9	14,2	30,7	16,0	14,7	25,2	16,9	8,3	29,9	16,9	13,0
1921-1925	28,6	10,5	18,1	31,8	11,7	20,1	26,2	12,8	13,4	33,0	12,2	20,8
1926-1930	24,8	10,2	14,6	30,1	11,1	19,0	23,7	12,3	11,4	31,0	11,1	19,9
1931-1935	22,7	9,5	13,1	28,8	9,4	19,4	23,4	11,2	12,2	30,9	9,7	21,2
1936-1940	22,2	8,9	13,3	25,3	9,5	15,8	22,7	10,0	12,7	29,8	8,8	21,0
1941-1945	23,7	12,7	11,0	28,2	13,1	15,1	23,8	13,2	18,6	29,5	9,8	19,7
1946-1950	29,3	7,3	22,0	30,0	8,0	22,0	27,5	9,5	18,0	31,0	7,7	23,3
1951-1955	24,9	6,3	18,6	26,8	7,0	19,8	24,6	9,0	15,6	27,7	6,5	21,2

2. Noord-Limburg. (Tabel 2 en 3)

De tabellen 2 en 3 hebben betrekking op de geografische gebieden van Noord-Limburg (tabel 2), de afzonderlijke gemeenten Venlo en Tegelen en het restgebied van Venlo (tabel 3).

Ook de geboortecijfers van de gebieden Bergen-Gennep, Venray-Horst en Helden handhaven zich tot 1925. In dit jaar liggen ze zelfs nog hoger dan in 1866. Dan treedt de reeds bij Noord-Limburg gesignaleerde sterke daling in, welke voor het gebied Helden haar dieptepunt bereikt in de periode 1936-1940, terwijl dit voor de beide overige gebieden valt in de periode 1941-1945. Eenzelfde beeld vertoont het restgebied van Venlo in tabel 3.

Beschouwen we nu het geboortecijfer over dezelfde periode voor de gemeenten Venlo en Tegelen, dan constateren we een opmerkelijk verschil. Voor beide gemeenten daalt het geboortecijfer reeds in de periode 1916-1920 zeer aanzienlijk, nl. voor Venlo van 31,4 tot 25,9 en voor Tegelen van 31,8 eveneens tot 25,9. Deze daling zet zich voort tot en met de periode 1936-1940 en eindigt dan voor Venlo op 19,4. Dit is het laagste geboortecijfer dat ooit in Limburg is voorgekomen.

Men kan moeilijk aan de indruk ontkomen, dat de vroege inzet van deze sterke daling van het geboortecijfer voor de gemeenten Venlo en Tegelen samenhangt met een plotseling ontstane economische inzinking aldaar, die een gevolg was van het wegvallen van het handelsverkeer met Duitsland.

De beide laatste perioden, vallend tussen 1946-1955, geven in alle gebieden in de eerste vijf jaren een opmerkelijk herstel te zien. In de laatste jaargroep daalt het geboortecijfer daarentegen weer over de hele lijn. In de gemeenten Venlo en Tegelen echter in veel sterkere mate. Het geboortecijfer van het Noord-Limburgse platteland ligt dan 5 à 6 per mille hoger.

We constateren verder, dat het sterftcijfer in de gebieden Bergen-Gennep en Venray-Horst ongunstiger ligt dan in de overige gebieden van Noord-Limburg.

Tabel 5. De geboorte- en sterftecijfers en het geboorte-overschot per duizend inwoners in de gemeenten Roermond en Weert en in de respectievelijke resten van de beide gelijknamige gebieden, in vijf-jaarlijkse perioden.

Periode	Gemeente Roermond			Restgebied Roermond			Gemeente Weert			Restgebied Weert		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	31,1	19,6	11,5	33,1	19,3	13,8	28,1	20,1	8,0	27,6	19,7	7,9
1871-1875	28,6	20,1	8,5	33,7	22,5	11,1	28,5	21,2	7,3	26,7	21,4	5,3
1876-1880	30,4	19,2	11,2	33,6	20,3	13,3	29,4	19,0	10,4	26,9	20,1	6,8
1881-1885	28,6	20,3	8,3	31,4	19,0	12,4	29,6	19,8	9,8	28,3	18,7	9,6
1886-1890	27,8	16,0	11,8	30,9	16,2	14,7	27,4	19,2	8,1	27,0	19,0	8,0
1891-1895	27,8	19,7	8,0	31,8	17,7	14,1	28,5	19,3	9,2	28,8	19,2	9,6
1896-1900	24,4	15,3	9,1	32,3	17,1	15,2	30,6	18,1	12,6	31,2	17,2	14,0
1901-1905	26,8	14,7	12,1	34,2	16,6	17,6	31,7	17,4	14,3	31,8	19,3	12,5
1906-1910	26,5	14,4	12,0	33,3	15,9	17,4	31,9	15,9	16,0	30,1	16,4	13,7
1911-1915	25,7	13,0	12,7	32,9	14,3	18,6	34,8	16,2	18,6	28,9	14,4	14,5
1916-1920	26,1	13,3	12,7	30,3	14,6	15,7	31,8	16,6	15,2	27,6	13,6	14,0
1921-1925	25,6	9,7	16,0	31,1	11,3	19,8	33,6	12,3	21,3	32,5	12,2	20,3
1926-1930	22,4	9,7	12,6	26,9	10,7	16,2	30,1	10,8	19,3	32,6	11,7	20,9
1931-1935	19,8	9,3	10,5	25,2	9,7	15,5	29,6	9,0	20,6	33,2	10,7	22,5
1936-1940	19,5	8,9	10,6	24,9	9,0	15,9	29,1	8,8	20,3	30,7	8,9	21,6
1941-1945	21,6	13,2	8,3	25,7	12,3	13,4	29,8	8,7	21,0	29,1	11,4	17,7
1946-1950	29,1	7,5	21,6	29,4	7,0	22,4	31,7	7,4	24,4	29,7	8,3	21,4
1951-1955	24,6	6,4	18,2	25,1	6,2	18,9	27,1	6,1	21,0	28,6	7,1	21,5

Er rest ons nog te vermelden, dat ook binnen Noord-Limburg het dalen van het sterftcijfer een verschil in tempo laat zien.

In de gemeenten Venlo en Tegelen werd het sterftcijfer reeds in de periode 1891-1895 door het geboorte-overschot overtroffen. In de overige gebieden was dit in latere jaren het geval: Helden in 1896-1900, het restgebied Venlo in 1906-1910, het gebied Bergen-Gennep in 1911-1915 en het gebied Venray-Horst uiteindelijk eerst in 1921-1925.

3. Midden-Limburg. (Tabel 4 en 5)

Het valt aanstonds op, dat er in Midden-Limburg enkele gebieden zijn, die over het algemeen een lager geboortecijfer noteren dan elders in de provincie. Op de eerste en voornaamste plaats is dit het geval met het gebied Beegden.

Het gebied Weert en het restgebied van Weert vertonen vanaf 1866 tot 1895 een lager geboortecijfer dan de overige gebieden. Daarna treedt een stijging op, die constant blijft tot 1950 toe. In de laatste vijf jaar valt het geboortecijfer weer terug, doch het ligt dan toch nog gelijk met dat van 1866-1895. Tijdens de grote crisisperiode daalt ook voor het restgebied Weert het geboortecijfer, doch lang niet in die mate als we elders constateerden.

Het restgebied van Roermond heeft een hoog geboortecijfer tot 1915. Daarna treedt een daling in, die vooral sterk tot uiting komt tussen 1926-1930, om zich dan voort te zetten tot een dieptepunt van 24,9 in de periode 1936-1940. Op een na-oorlogse opleving volgt dan wederom een daling tot 25,1.

Wat betreft het tijdstip van definitieve overschrijding van het sterftcijfer door het geboorte-overschot constateren we, dat dit voor de gemeenten Roermond en Weert en voor het gebied Echt ligt in de periode 1921-1925, terwijl zulks voor het restgebied Roermond reeds in 1901-1905 plaats vindt. Het gebied Beegden bereikt dit resultaat eerst in de periode 1931-1935. Hierop komen we nog nader terug bij de bespreking van de invloed van de gestichtsbevolking.

Tabel 6. De geboorte- en sterftecijfers en het geboorte-overschot per duizend inwoners in de geografische gebieden van Zuid-Limburg, in vijfjaarlijkse perioden.

Periode	Oude Mijnstreek			Nieuwe Mijnstreek			Overig Zuid-Limburg		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	30,6	22,3	8,3	30,9	23,7	7,2	32,7	24,1	8,6
1871-1875	32,3	22,0	10,3	32,4	25,9	6,5	34,0	24,4	9,6
1876-1880	31,8	22,0	9,8	32,7	22,3	10,4	33,2	23,2	10,0
1881-1885	30,5	20,1	10,4	31,0	21,6	9,4	31,8	20,6	11,2
1886-1890	30,2	19,5	10,7	28,1	20,3	7,8	31,9	20,6	11,3
1891-1895	33,2	22,5	10,7	28,4	19,8	8,6	34,2	23,5	10,7
1896-1900	35,7	19,3	16,4	29,7	19,2	10,5	34,5	19,8	14,6
1901-1905	38,6	20,2	18,4	31,5	18,3	13,1	34,9	19,9	15,0
1906-1910	40,4	18,8	21,6	31,6	18,8	12,8	32,9	18,0	14,9
1911-1915	39,5	15,7	23,8	33,4	17,9	15,5	30,4	15,9	14,5
1916-1920	34,6	13,9	20,7	32,2	17,0	15,2	26,6	15,1	11,5
1921-1925	36,9	10,5	26,4	33,6	12,7	20,9	27,8	11,3	16,5
1926-1930	31,9	9,0	22,9	31,2	10,7	20,5	25,5	10,9	14,6
1931-1935	26,8	7,3	19,5	29,3	9,1	20,2	23,1	9,8	13,3
1936-1940	24,5	7,2	17,3	26,7	8,5	18,2	22,1	9,2	12,9
1941-1945	26,6	7,4	19,2	27,9	9,5	18,4	24,1	10,6	13,5
1946-1950	26,4	6,8	19,6	28,0	7,0	21,0	25,1	8,4	16,7
1951-1955	24,7	6,3	18,4	26,8	6,3	20,5	22,9	8,0	14,8

De gemeente Roermond neemt een opvallende plaats in wat het geboortecijfer betreft. Reeds na 1880 treedt een daling in, die stationair blijft aanhouden tot 1940 toe. Met 20,1 per mille in 1936-1940 noteert dan de gemeente Roermond het op één na laagste geboortecijfer van de gehele provincie. Ook de gemeente Weert vertoonde in de vorige eeuw een lager geboortecijfer dan de overige gebieden in Limburg. Sedert 1895 treedt een stijging op, die doorzet tot 1950, zij het met een lichte teruggang in de crisis-periode. In 1950 wordt de stijgende tendens doorbroken en sindsdien is het geboortecijfer gedaald.

4. Zuid-Limburg. (Tabel 6 t/m 10)

Voor de oude zowel als voor de nieuwe mijnstreek (hier vertoont de periode 1886-1900 een inzinking) zien we tot en met de jaargroep 1921-1925 een hoog geboortecijfer, speciaal in het eerste kwart van deze eeuw (tabel 6). Na 1925 treedt een daling in, die zich constant doorzet tot 1940. De volgende twee jaargroepen laten weinig herstel zien, zulks in tegenstelling met hetgeen we hebben kunnen constateren in de reeds behandelde geografische gebieden, terwijl de laatste periode een laagtepunt bereikt van resp. 24,7 en 26,8.

In overig Zuid-Limburg vindt men een hoog geboortecijfer tot en met 1905. Daarna begint het te dalen, totdat het een dieptepunt bereikt van 22,1 per mille in de periode van 1936-1940. Ook hier geven de volgende twee perioden slechts een zwak herstel, terwijl voor de laatste vijf jaar het lage cijfer is genoteerd van 22,8. De geboortecijfers in de gehele mijnstreek liggen na 1910 op veel gunstiger niveau dan voor overig Zuid-Limburg. Reeds in de periode 1906-1910 stijgt het geboorteoerschot in de oude mijnstreek boven het sterftecijfer. In de beide overige gebieden gebeurt dit in 1921-1925.

a. Oude Mijnstreek.

Tot 1925 hebben de vier voornaamste gemeenten

Tabel 7. De geboorte- en sterfecijfers en het geboorte-overschot per duizend inwoners in de vier voornaamste mijn-
gemeenten van de Oude Mijnstreek en van de rest van de Oude Mijnstreek (zonder deze vier gemeenten), in
vijfjaarlijkse perioden.

Periode	Heerlen			Kerkrade			Hoensbroek			Brunssum			Rest Oude Mijnstr.		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	30,0	22,0	8,0	34,1	24,3	9,8	28,2	17,2	11,0	25,4	24,5	0,9	30,2	22,1	8,1
1871-1875	33,0	22,7	10,3	35,0	20,1	14,9	33,3	21,5	11,8	31,2	20,6	10,6	31,2	22,5	8,7
1876-1880	30,6	24,4	6,2	33,3	19,7	13,6	37,3	22,0	15,3	31,5	16,4	15,1	31,3	22,5	8,8
1881-1885	30,2	20,7	9,5	34,3	19,6	14,7	32,8	21,0	11,8	27,5	19,2	8,3	29,5	20,3	9,2
1886-1890	28,3	18,9	9,4	37,3	21,0	16,3	30,3	15,6	14,6	24,3	17,5	6,9	28,6	19,6	9,0
1891-1895	32,4	21,5	10,8	41,7	24,7	17,0	27,4	19,3	8,1	28,3	19,2	9,1	31,3	22,5	8,8
1896-1900	34,0	19,7	14,3	47,4	23,6	23,8	30,9	14,2	16,8	26,5	14,4	12,1	32,4	19,1	13,3
1901-1905	41,7	21,3	20,3	49,1	23,2	25,9	34,3	20,5	13,8	32,2	14,8	17,5	33,8	19,2	14,6
1906-1910	45,0	18,6	26,4	47,8	20,6	27,2	39,0	15,7	23,4	32,6	15,4	17,2	36,2	19,0	17,2
1911-1915	43,5	15,1	28,4	41,5	16,2	25,3	54,9	19,8	35,1	45,9	20,8	25,1	37,6	16,2	21,4
1916-1920	38,0	13,1	24,9	32,0	14,4	17,6	39,8	13,0	26,9	48,7	15,9	32,9	32,8	14,6	18,2
1921-1925	37,5	9,5	28,0	34,7	11,1	23,6	47,2	10,9	36,2	42,6	10,5	32,1	36,4	11,6	24,8
1926-1930	30,8	7,8	23,1	29,8	9,7	20,2	36,9	9,1	27,9	37,2	8,3	28,9	31,8	10,1	21,7
1931-1935	24,4	6,0	18,4	24,2	7,8	16,3	29,8	6,6	23,3	29,9	6,2	23,7	28,2	8,4	19,8
1936-1940	23,2	6,4	16,8	22,7	8,1	14,6	27,0	6,8	20,1	27,3	5,4	21,9	25,4	8,0	17,4
1941-1945	23,9	7,5	16,4	24,5	10,0	14,5	28,9	7,6	21,3	26,4	7,7	19,1	28,1	9,3	18,8
1946-1950	25,4	6,2	19,2	25,4	7,9	17,5	27,6	5,6	22,0	27,5	5,9	21,6	27,2	7,1	20,1
1951-1955	23,9	6,0	17,9	22,8	7,7	15,1	26,6	5,2	21,4	25,5	5,2	20,3	25,8	6,4	19,4

uit de oude mijnstreek een hoog geboortecijfer (tabel 7). Alleen Brunssum vertoont tussen 1881-1900 een inzinking. Zeer hoog zijn de geboortecijfers voor Kerkrade tussen 1891-1915, voor Heerlen tussen 1901-1915, voor Hoensbroek en Brunssum tussen 1911-1925. Als bijzonderheid dient vermeld, dat de gemeente Hoensbroek in de periode 1911-1915 met een geboortecijfer van 54,9 het hoogst geclassificeerd staat in de gehele provincie. Deze hoge geboortetoeename houdt verband met de vestiging van vele jonge gezinnen ter plaatse tengevolge van de ontwikkeling der mijnindustrie. Vandaar dat men voor deze gemeenten een buitengewone geboorte-aanwas constateert in eenzelfde chronologische volgorde als de mijnindustrie zich ontwikkelde.

Ook de rest van de oude mijnstreek heeft tot 1925 een hoog geboortecijfer.

Na 1925 treedt voor de vier gemeenten alsook voor de rest van de oude mijnstreek een daling in, waarvan het laagste niveau wederom ligt in de periode 1936-1940. Die daling is voor Heerlen en Kerkrade zeer aanmerkelijk, terwijl blijkens de geboortecijfers van de laatste twee perioden voor beide gemeenten geen sprake is van enig herstel. Het geboortecijfer ligt in 1955 nog altijd op het lage niveau van 1936-1940. In Hoensbroek, Brunssum en de rest van de oude mijnstreek vermindert het geboortecijfer niet zo sterk. De beide gemeenten noteren zelfs in de depressieperiode 1936-1940 nog een betrekkelijk hoog geboortecijfer in vergelijking met de overige gemeenten en gebieden. Overigens is het wel zeer opmerkelijk, dat van een sterke verhoging in de eerste na-oorlogse periode, gelijk we overal elders signaleerden in de mijnstreek, nergens sprake is, terwijl het eindcijfer in 1955 ofwel gelijk ofwel iets lager ligt dan in de depressieperiode van 1936-1940.

In de gemeente Kerkrade overtreft het geboorteoverschot blijvend het sterftcijfer in 1896-1900, in Heerlen en Hoensbroek in 1906-1910 en in

Tabel 8. De geboorte- en sterftecijfers en het geboorte-overschot in vijf secundaire mijngemeenten van de Oude Mijnstreek en van de rest van de Oude Mijnstreek (zonder 9 voornaamste gemeenten), in vijfjaarlijkse perioden.

Periode	Nieuwenhagen			Schaesberg			Ubach o. Worms			Eygelshoven			Amstenrade			Oude Mijnstreek 9 gemeenten		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	34,5	23,9	10,6	27,5	21,5	6,0	31,7	25,9	5,8	25,5	27,4	-1,9	24,2	24,2	-	29,9	21,2	8,7
1871-1875	32,9	22,0	10,9	27,9	20,7	7,2	35,0	25,5	9,5	30,1	28,0	2,1	27,1	24,5	2,6	30,9	22,3	8,6
1876-1880	34,2	22,0	12,2	28,4	24,6	3,8	29,8	24,8	5,0	30,0	23,2	6,8	32,7	21,9	10,8	31,8	21,8	10,0
1881-1885	29,5	20,8	8,6	30,0	21,4	8,6	29,6	23,9	5,7	30,5	28,3	2,2	36,5	21,6	14,9	29,2	19,4	9,8
1886-1890	34,3	23,2	11,1	33,0	23,6	9,4	26,5	16,9	9,6	39,1	31,8	7,2	26,0	16,8	9,2	27,6	18,9	8,7
1891-1895	39,3	22,4	16,9	36,6	28,1	8,5	32,3	25,5	6,8	45,6	30,7	14,9	23,1	18,0	5,1	29,6	21,7	7,9
1896-1900	38,3	21,8	16,5	39,5	18,7	20,7	34,4	22,1	12,3	43,0	22,7	20,2	24,1	21,4	2,7	30,9	18,3	12,6
1901-1905	46,1	21,0	25,2	41,4	23,5	17,9	38,9	18,9	20,0	50,6	24,1	26,6	25,1	12,4	12,7	30,9	18,8	12,1
1906-1910	50,4	22,2	28,3	52,1	21,2	30,9	44,9	23,9	21,1	50,2	18,8	31,4	24,6	17,0	7,5	31,7	18,3	13,4
1911-1915	45,6	18,0	27,7	48,5	14,7	33,8	44,7	18,2	26,5	44,7	18,7	26,1	37,8	18,7	19,1	33,8	16,4	17,4
1916-1920	32,7	13,6	19,0	30,7	9,0	21,7	35,6	17,3	18,3	32,8	11,4	21,4	34,8	20,8	14,0	32,1	15,9	16,2
1921-1925	43,1	11,7	31,4	38,2	9,7	28,6	37,6	11,4	26,2	37,8	10,3	27,5	41,1	14,7	26,4	35,4	12,4	23,0
1926-1930	36,4	10,0	26,4	30,4	8,4	22,0	38,3	10,3	28,0	29,3	8,3	20,9	35,1	9,8	25,3	31,5	11,2	20,3
1931-1935	28,5	7,4	21,1	26,6	6,4	20,1	27,2	5,8	21,5	25,5	5,8	19,6	25,3	7,5	17,8	28,6	10,0	18,6
1936-1940	23,2	7,7	15,5	26,4	6,5	19,9	23,7	6,4	17,3	24,5	7,4	17,2	22,6	6,7	15,9	26,1	8,9	17,2
1941-1945	27,0	9,2	17,8	27,2	8,1	19,1	29,9	7,7	22,2	28,1	9,3	18,8	27,5	9,6	17,9	28,0	9,9	18,1
1946-1950	28,4	6,3	22,1	29,7	6,5	23,2	27,2	7,0	20,2	27,4	6,0	21,4	24,0	7,3	16,7	26,6	7,6	19,0
1951-1955	29,8	5,3	24,5	28,4	5,5	22,9	25,3	6,6	18,7	24,8	5,5	19,3	24,9	6,2	18,7	24,6	7,1	17,5

de rest van de oude mijnstreek in 1911-1915. Met uitzondering van Amstenrade vertonen alle andere kleinere mijngemeenten benevens de rest van de oude mijnstreek een hoog geboortecijfer tot 1930, waarbij dient opgemerkt, dat voor Nieuwenhagen, Schaesberg en Ubach-over-Worms de topjaren liggen tussen 1901-1915 en voor Amstenrade en de rest van het gebied tussen 1915-1925 (tabel 8). Overigens neemt Amstenrade een uitzonderlijke positie in, doordat het geboortecijfer in deze gemeente, behalve in de jaren 1915-1925 en ook nog tussen 1876-1885 over de gehele linie laag is.

Na 1930 daalt het geboortecijfer overal tot het laagste niveau in de jaargroep 1936-1940. Dit niveau ligt voor Schaesberg en de rest van het gebied niet zo ongunstig als voor de overige gemeenten. Nieuwenhagen en Schaesberg geven na 1940 een duidelijk herstel te zien en eindigen in 1955 resp. met een hoger of ongeveer gelijkliggend cijfer als in de voorlaatste periode.

Eygelshoven, Amstenrade en de rest van het gebied vertonen daarentegen in deze jaargroepen een aanzienlijke daling.

Omstreeks 1901-1905 kwam voor de vijf gemeenten het geboorte-overschot boven het sterftcijfer te liggen, terwijl zulks voor de rest van het gebied plaats had in 1911-1915.

b. Nieuwe Mijnstreek (Tabel 9)

Ook hier ontwaren wij hoge geboortecijfers tot 1925, gevolgd door een daling, die zich voortzet tot 1936-1940 en voor Sittard eindigt op het laagste niveau van 22,9, terwijl Geleen en de rest van de nieuwe mijnstreek hier toch altijd nog een geboortecijfer hebben van ± 28 per mille. Analoog met de oude mijnstreek vinden wij ook hier geen aanmerkelijke geboorte-aanwas in de na-oorlogse periode. Het cijfer over de laatste vijf jaar zakt in Geleen en in de rest van de nieuwe mijnstreek nogal aanzienlijk. Sittard daarentegen vertoont hier een opmerkelijke stijging, nl. tot 28,4. Sittard vormt

Table 9. De geboorte- en sterfecijfers en het geboorte-overschot per duizend inwoners in de gemeenten Sittard en Geleen en in de rest van de nieuwe Mijnstreek, in vijfjaarlijkse perioden.

Periode	Sittard			Geleen			Rest Nieuwe Mijnstreek		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	29,4	23,0	6,4	36,0	24,9	11,1	30,6	23,7	6,9
1871-1875	32,0	26,5	5,5	33,8	32,7	1,1	32,3	25,1	7,2
1876-1880	32,6	22,4	10,2	30,7	21,9	8,8	33,0	22,4	10,6
1881-1885	32,1	21,1	11,0	28,2	20,0	8,2	31,1	22,0	9,1
1886-1890	28,1	20,9	7,2	25,3	20,0	5,3	28,4	20,1	8,2
1891-1895	30,1	22,1	8,0	28,5	19,7	8,8	27,9	19,2	8,7
1896-1900	31,3	18,9	12,3	27,9	19,3	8,6	29,2	19,2	10,0
1901-1905	33,9	20,3	13,6	30,0	17,0	13,0	30,8	17,8	13,0
1906-1910	32,1	19,1	13,0	31,6	18,4	13,2	31,5	18,7	12,7
1911-1915	33,9	17,4	16,6	35,9	19,1	16,9	33,2	18,2	15,0
1916-1920	29,8	14,6	15,1	40,4	19,2	21,2	32,4	17,9	14,5
1921-1925	31,8	11,2	20,6	44,2	14,1	30,1	33,5	13,4	20,1
1926-1930	27,3	9,5	17,8	38,3	9,8	28,5	31,5	11,6	19,9
1931-1935	25,8	9,1	16,8	33,7	7,9	25,8	29,4	9,6	19,8
1936-1940	22,9	8,3	14,6	28,9	7,1	21,8	27,4	9,1	18,3
1941-1945	24,1	10,2	13,9	29,8	8,4	21,4	28,8	9,7	19,1
1946-1950	24,9	7,1	17,8	30,9	5,5	25,4	28,1	7,6	20,5
1951-1955	28,4	6,7	21,6	27,3	5,2	22,1	25,9	6,8	19,1

hierdoor de uitzondering op de regel.

Het sterftecijfer werd in Sittard en Geleen door het geboorte-overschot voorbijgestreefd in 1916-1920 en in het restgebied geschiedde dit in de daaropvolgende periode.

c. Overig Zuid-Limburg. (Tabel 10).

Maastricht heeft tot 1910 een opmerkelijk hoog geboortecijfer. Daarna treedt een constante daling in, die zich met een kleine onderbreking in de twee voorlaatste jaargroepen (1941-1950) voortzet tot 1955 toe en dan eindigt op het laagste niveau, nl. op 21,4. In de grote crisisperiode 1931-1940 staat Maastricht genoteerd met resp. 21,5 en 21,6 per mille! Afgezien van een inzinking in de tachtiger jaren (1881-1890) heeft ook het restgebied van overig Zuid-Limburg tot 1910 een hoog geboortecijfer. Ook hier begint dan een daling met een opleving tussen 1921-1925 en tussen 1941-1950. In de laatste periode daalt ook hier weer het geboortecijfer. Zowel in Maastricht als in het restgebied duurde het tot 1921-1925, vooraleer het geboorte-overschot boven het sterftecijfer kwam te liggen.

5. Samenvatting.

Resumerend menen wij te kunnen besluiten met de volgende opmerkingen:

Tot 1925 heeft Zuid-Limburg het hoogste geboortecijfer; enkel in de jaargroep 1876-1880 ligt het beneden het Limburgs gemiddelde; in alle andere jaargroepen ligt het er boven.

Het omgekeerde geldt voor Midden-Limburg. Dit heeft tot 1935 een geboortecijfer dat lager is dan het Limburgs gemiddelde, behalve tijdens de jaren 1876-1880.

Noord-Limburg ligt nu eens boven, dan weer beneden het Limburgs gemiddelde.

Na 1925 treedt overal een sterke daling in, terwijl dit in de gemeenten Venlo, Tegelen en Maastricht reeds sinds 1915 het geval was. Men ontkomt hier niet aan de indruk, dat tussen een sterke economische depressie en de daling van het geboortecijfer

Tabel 10. De geboorte- en sterfecijfers en het geboorte-overschot per duizend inwoners in Maastricht en de rest van Overig Zuid-Limburg, in vijfjaarlijkse perioden.

Periode	Maastricht			Rest Overig Zuid-Limburg		
	geb.	st.	o. s.	geb.	st.	o. s.
1866-1870	33,4	27,2	6,2	32,1	21,6	10,5
1871-1875	36,3	27,0	9,3	32,2	22,5	9,7
1876-1880	35,5	27,4	8,1	31,4	20,1	11,3
1881-1885	35,4	24,3	11,1	29,0	17,7	11,3
1886-1890	35,3	22,6	12,8	28,9	18,9	10,0
1891-1895	36,9	26,7	10,3	31,8	20,9	11,0
1896-1900	36,8	22,6	14,2	32,5	17,5	15,0
1901-1905	36,5	22,2	14,3	33,8	18,1	15,7
1906-1910	33,9	20,1	13,7	32,2	16,2	16,0
1911-1915	30,3	16,5	13,8	30,7	15,5	15,2
1916-1920	26,1	15,0	11,1	26,8	15,0	11,8
1921-1925	25,9	10,6	15,3	29,8	12,0	17,8
1926-1930	23,6	10,4	13,2	27,6	11,5	16,1
1931-1935	21,5	9,4	12,1	24,9	10,2	14,7
1936-1940	21,6	9,1	12,5	22,7	9,5	13,2
1941-1945	22,7	10,8	11,9	25,6	10,5	15,1
1946-1950	24,4	8,2	16,2	25,8	8,6	17,2
1951-1955	21,4	8,0	13,4	24,3	8,0	16,3

een correlatie bestaat.

Het platteland heeft in de laatste kwart eeuw over het algemeen een hoger geboortecijfer dan de steden, al valt ook daar in meerdere of mindere mate een daling te constateren. Daar staat echter tegenover, dat het platteland een hoger sterftcijfer registreert.

Het geboortecijfer vertoont in alle besproken gemeenten en gebieden na 1950 een dalende tendens, met uitzondering van Nieuwenhagen, Amstenrade en Sittard.

Ook het sterftcijfer beweegt zich nog steeds overal in een dalende richting. Het zal echter spoedig zijn laagste niveau bereikt hebben en een stijging zal volgen, waardoor de bevolkingsaanwas minder snel zal verlopen.

Tot 1915 had Zuid-Limburg een hoger sterftcijfer dan de rest van Limburg. Daarna was het precies omgekeerd totdat in de laatste periode 1950-1955 de cijfers voor de drie delen gelijk kwamen te liggen.

Paragraaf 2.

De invloed van de gestichtsbevolking op het geboortecijfer.

Ruim 4 % van de Limburgse bevolking behoort tot de zogenaamde gestichtsbevolking, d.w.z. dat er mensen samenwonen in instellingen als kloosters, tehuizen voor ouden van dagen, colleges, enz. Deze bevolkingsgroep neemt enerzijds niet deel aan het geboorteprocess, zodat door haar aanwezigheid het algemene geboortecijfer per 1000 inwoners gedrukt wordt. Van de andere kant kan deze bevolkingsgroep het sterftcijfer meer dan normaal doen stijgen of dalen. Een grote gestichtsbevolking met jeugdige personen kan het sterftcijfer in een bepaalde samenleving relatief doen dalen, terwijl zulk een bevolking met oude personen het sterftcijfer omhoog zal stuwten. Het is duidelijk, dat vooral in kleinere gemeenten deze factor het rela-

Tabel 11. De geboortecijfers van de gemeente Heel, het gebied Beegden met en zonder Heel, resp. inclusief en exclusief de gestichtsbevolking.

Periode	Heel		Gebied Beegden met Heel		Gebied Beegden zonder Heel	
	geboortecijfer per 1000 inw.		geboortecijfer per 1000 inw.		geboortecijfer per 1000 inw.	
	incl. gest. bev.	excl. gest. bev.	incl. gest. bev.	excl. gest. bev.	incl. gest. bev.	excl. gest. bev.
1866-1870	25,6	31,9	29,1	29,9	29,4	31,2
1871-1875	25,7	32,0	30,2	30,9	30,4	32,3
1876-1880	31,6	39,3	29,0	29,6	28,8	30,6
1881-1885	23,6	29,0	25,7	26,3	25,7	27,4
1886-1890	20,6	25,2	24,9	25,5	25,2	26,9
1891-1895	27,2	35,6	25,4	26,0	25,3	26,9
1896-1900	21,1	28,0	24,9	25,6	25,2	26,9
1901-1905	23,5	34,5	27,0	27,8	27,4	29,2
1906-1910	17,4	28,0	27,9	29,9	29,0	31,8
1911-1915	15,7	28,0	26,1	27,5	27,3	29,1
1916-1920	16,8	32,5	25,2	26,8	26,2	27,9
1921-1925	18,1	35,5	26,2	27,9	27,2	29,1
1926-1930	11,8	23,5	23,7	25,4	25,2	27,1
1931-1935	12,6	26,3	23,4	25,6	24,7	26,6
1936-1940	9,7	20,3	22,7	24,6	24,3	26,1
1941-1945	8,9	22,2	23,8	25,4	25,5	26,4
1946-1950	12,8	27,8	27,5	29,9	29,4	31,5
1951-1955	12,2	26,5	24,6	26,7	26,1	28,0

tieve cijfer (per 1000 inwoners) betreffende geboorte¹⁾ en sterfte in belangrijke mate kan vertroeven.

Om de in de vorige tabellen weergegeven cijfers op hun juiste waarde te kunnen schatten en te interpreteren, is het van belang met deze factor rekening te houden. Dit is mogelijk door de gestichtsbevolking te elimineren bij de berekening van het geboortecijfer. Dit is echter - met de beschikbare gegevens - alleen mogelijk t. a. v. de geboortecijfers. Over de omvang van de invloed der gestichtsbevolking op het sterftcijfer zijn nl. geen gegevens beschikbaar. We beperken ons daarom tot de geboortecijfers. Een sprekend voorbeeld van de invloed van de gestichtsbevolking op het geboortecijfer vormt de gemeente Heel in het gebied Beegden. Deze gemeente heeft (tabel 11) in bijna alle jaargroepen een negatief geboorteoverschot en een zeer laag geboortecijfer. Nu varieert het aandeel van de gestichtsbevolking in de bevolking van Heel van 19,7 in 1889 tot 53,9 % in 1947! De betekenis hiervan blijkt duidelijk uit tabel 11, waarin het geboortecijfer van Heel wordt uitgedrukt in %o van de totale bevolking van Heel en tevens in %o van de bevolking zonder de gestichtsbevolking in die gemeente. Vanaf 1900 bedraagt het geboortecijfer exclusief de gestichtsbevolking (tabel 11, kolom 2) zelfs vaak het dubbele en zelfs meer dan het dubbele van het geboortecijfer uit kolom 1, waarbij de gestichtsbevolking niet geëlimineerd is. Houdt men geen rekening met de aanwezige gestichtsbevolking in deze gemeente, dan komt men derhalve tot een onjuiste interpretatie. Deze gevolgen doen zich ook gevoelen in het hele gebied Beegden, waartoe de ge-

1) Roemen, H. C. W. De gestichtsbevolking in de Limburgsche gemeenten. Haar statistische waarneming en haar betekenis bij het gebruik van demografische gegevens. Overdruk uit: Tijdschrift voor Economische Geografie, jrg. 37 (1946), no. 6.

Tabel 12. Voorbeeld van eliminering der gestichtsbevolking met daarop gevolgde herberekening der geboortecijfers voor de gemeente Roermond.

Periode	gem. bevolk. per jaar	gestichtsbevolking		gem. bevolking zonder gest. bev.	gemiddelde geboorte	
		in % van 2	abs.		abs.	pro mille
1	2	3	4	5	6	7
1866-1870	9296	10,7	995	8301	289	34,8
1871-1875	9500	10,7	1017	8483	271	31,9
1876-1880	10105	10,7	1081	9024	307	34,1
1881-1885	10933	10,7	1170	9763	310	31,8
1886-1890	11602	10,7	1241	10361	327	31,6
1891-1895	11803	11,1	1310	10493	325	31,0
1896-1900	12617	11,6	1464	11153	312	28,0
1901-1905	12854	11,0	1414	11440	342	29,9
1906-1910	13634	10,5	1432	12202	358	29,3
1911-1915	14202	9,2	1307	12895	365	28,3
1916-1920	15378	8,0	1230	14148	398	28,1
1921-1925	16368	8,0	1309	15059	422	28,0
1926-1930	16604	7,9	1312	15292	371	24,3
1931-1935	17024	8,0	1362	15662	338	21,6
1936-1940	17936	8,2	1471	16465	346	21,0
1941-1945	19560	8,5	1671	17989	423	23,5
1946-1950	21703	8,5	1845	19858	632	31,8
1951-1955	24258	8,5	2062	22196	597	26,9

meente Heel behoort. Dit blijkt duidelijk, als men - zoals in tabel 11 is geschied - het gebied Beegden plaatst naast het gebied Beegden zonder Heel.

Het is binnen het kader van deze bijdrage niet mogelijk de gestichtsbevolking voor iedere gemeente te elimineren. We willen de belangstellende lezer echter een middel verschaffen om deze eliminatie zelf toe te passen en wel op twee manieren. Voor eerst kan men uitgaan van de gestichtsbevolking zonder meer in de afzonderlijke gemeenten, maar men kan vervolgens ook rekening houden met het verschil tussen het procentuele aandeel van de gestichtsbevolking in een bepaalde gemeente in vergelijking met het gemiddelde van de gehele provincie in deze.

Om het eerste mogelijk te maken hebben we aan de hand van de absolute cijfers omtrent de omvang van de gestichtsbevolking in de volkstellingsjaren (voor andere jaren worden deze gegevens niet gepubliceerd) relatieve cijfers berekend. Tabel 14 geeft dit procentueel aandeel van de gestichtsbevolking in de totale bevolking voor alle gemeenten en gebieden weer. Met behulp van deze tabel is het mogelijk voor iedere gemeente en elk gebied de gestichtsbevolking te elimineren en zo het geboortecijfer opnieuw te berekenen. We pasten dit boven reeds toe voor de gemeente Heel en het gebied Beegden.

Om de hierbij gevolgde werkwijze te verduidelijken geven we een voorbeeld, dat betrekking heeft op de gemeente Roermond (tabel 12). Hierbij nemen we voor de jaargroepen van vóór 1889 het percentage van 1889 en voor de verdere jaargroepen tussen twee volkstellingen in berekenden we het gemiddelde percentage van de voorafgaande en de volgende volkstelling. Voor de twee laatste jaargroepen werd het percentage van 1947 gehandhaafd, omdat geen recentere gegevens bekend zijn. Het is nu nodig deze percentages voor de niet-volkstellingsjaren om te rekenen op de gemiddelde be-

Tabel 13. Gesichtsbevolking in procenten van de totale bevolking en in vergelijking met het Limburgs gemiddelde.

Limburgs gemiddelde percentage	1889		1899		1909		1920		1930		1947	
		sur- plus		sur- plus		sur- plus		sur- plus		sur- plus		sur- plus
Gemeente Roermond	10,7	+ 6,4	11,6	+ 6,6	10,5	+ 4,8	8,0	+ 3,1	7,9	+ 3,4	8,5	+ 4,3
Gemeente Sittard	10,6	+ 6,3	12,8	+ 7,8	12,2	+ 6,5	6,7	+ 1,8	10,1	+ 5,6	9,0	+ 5,8
Gemeente Tegelen	9,0	+ 4,7	23,1	+ 18,1	24,6	+ 18,9	18,2	+ 13,3	17,3	+ 12,8	10,6	+ 6,4
Gebied Venray- Horst					9,1	+ 3,4	10,5	+ 5,6	10,4	+ 5,9	8,5	+ 4,3
Gebied Venlo	6,1	+ 1,8	8,6	+ 2,4	8,8	+ 3,1	7,3	+ 2,4	7,4	+ 2,9		
Gebied Beegden	6,7	+ 2,4	7,5	+ 2,5	9,7	+ 4,0	10,7	+ 5,8	11,1	+ 6,6	12,2	+ 8,0

volking tot absolute cijfers, waardoor men als uitkomst bereikt het absolute aantal gestichtsbevolking (kolom 4). We verminderden de totale gemiddelde bevolking (kolom 1) met de aldus gevonden gestichtsbevolking, zodat resteert de gemiddelde bevolking zonder de gestichtsbevolking (kolom 5). Een eenvoudige deling van de gemiddelde bevolkingscijfers (kolom 5) op de absolute geboortecijfers (kolom 6) heeft als uitkomst het aantal geboorten per 1000 inwoners exclusief de gestichtsbevolking (kolom 7).

Op deze wijze kan men voor iedere willekeurige gemeente of gebied de gestichtsbevolking elimineren uit de algemene bevolking ter verkrijging van een zuiverder geboortecijfer.

Er is echter nog een andere weg om dit doel te bereiken, waarbij bovendien enigermate de vergelijkbaarheid tussen de verschillende gemeenten en gebieden mogelijk wordt.

Reeds bij een vluchtig overzicht van tabel 15 valt nl. op, hoezeer het aandeel van de gestichtsbevolking in de totale bevolking verschilt van gemeente tot gemeente en hoe sterk de afwijking is van het Limburgse gemiddelde in deze.

Bijzonder de gemeenten en gebieden met een percentage gestichtsbevolking, dat belangrijk hoger ligt dan het Limburgse gemiddelde, verdienen onze aandacht, omdat daar vooral het geboortecijfer per 1000 inwoners het meeste wordt vertroebeld.

In tabel 13 hebben we die gemeenten en gebieden opgenomen met een gestichtsbevolking, die opvallend groter is dan gemiddeld in Limburg het geval is. Dit verschil of surplus werd in deze tabel aangegeven. Tabel 13 vermeldt met andere woorden vooreerst het Limburgse percentage wat betreft de gestichtsbevolking, vervolgens het percentage van de betrokken gemeente (of gebied) en tenslotte het verschil tussen beide.

Dit surplus is dus in de aangegeven gemeenten en gebieden zeer belangrijk. Tengevolge hiervan zijn zij slechts moeilijk vergelijkbaar met andere gemeenten en gebieden zonder zulk een surplus. Om

Tabel 14. Geboortecijfers per 1000 inwoners, inclusief (1) en exclusief (2) de gestichtsbevolking.

Periode	Gemeente Roermond		Gemeente Sittard		Gemeente Tegelen		Gebied Venray-Horst		Gebied Venlo		Gebied incl. Heel	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
1866-1870	31,1	33,2	29,4	31,3	35,0	36,8	28,6	32,5	33,1	29,1	29,9	
1871-1875	28,6	30,5	32,0	34,1	32,8	34,4	29,5	32,2	32,8	30,2	30,9	
1876-1880	30,4	32,4	32,6	34,7	39,4	41,3	31,0	37,6	38,3	29,0	29,6	
1881-1885	28,6	30,3	32,1	33,7	36,7	38,5	30,0	37,1	37,8	25,7	26,3	
1886-1890	27,8	30,1	38,1	30,3	34,0	34,5	28,6	35,0	35,6	24,9	25,5	
1891-1895	27,8	29,4	30,1	32,2	34,5	36,0	27,4	35,1	35,8	25,4	26,0	
1896-1900	24,4	26,5	31,3	34,2	30,6	37,3	28,8	34,4	35,2	24,9	25,6	
1901-1905	26,8	28,2	33,9	36,5	29,3	34,0	31,5	31,9	32,8	27,0	27,8	
1906-1910	26,5	27,6	32,1	34,0	28,3	35,1	31,8	32,1	33,1	27,9	29,9	
1911-1915	25,7	26,8	33,9	34,7	31,8	37,1	32,1	32,1	32,9	26,1	27,5	
1916-1920	26,1	26,6	29,8	30,1	25,9	30,9	31,0	32,8	28,1	25,2	26,8	
1921-1925	25,6	26,6	31,8	32,0	27,5	35,7	32,7	32,7	28,4	26,2	27,9	
1926-1930	22,4	23,1	27,3	28,7	26,9	33,4	30,0	31,8	29,2	23,7	25,4	
1931-1935	19,8	20,6	25,8	27,3	25,2	32,7	28,8	28,8	26,3	23,4	25,6	
1936-1940	19,5	20,1	22,9	24,2	23,2	28,5	27,4	29,0	21,6	22,7	24,6	
1941-1945	21,6	22,5	24,1	25,6	24,2	25,8	26,8	28,2	24,5	23,8	25,4	
1946-1950	29,1	30,4	24,9	26,4	29,7	31,7	31,5	32,9	30,5	27,5	29,9	
1951-1955	24,6	25,7	28,4	30,1	24,4	25,8	29,7	26,2	26,2	24,6	26,7	

toch een verantwoorde vergelijkbaarheid mogelijk te maken nemen we aan, dat het Limburgse gemiddelde inzake de gestichtsbevolking "normaal" is en brengen we de surplus-gemeenten en -gebieden terug tot het Limburgse gemiddelde. We laten daarom het surplus buiten beschouwing door de totale bevolking van de betrokken gemeenten en gebieden te verminderen met het surplus van de gestichtsbevolking.

Op basis van de op deze wijze gecorrigeerde bevolkingscijfers zijn in tabel 14 de geboortecijfers herberekend.

We zijn er ons van bewust, dat we hiermede enigszins tekort hebben gedaan aan die gemeenten, welke ofwel geen gestichtsbevolking hebben ofwel een die minder omvangrijk is dan het Limburgse gemiddelde. Daarop kunnen we thans echter niet verder ingaan.

In deze beschouwing hebben wij enkel de aandacht willen vestigen op een reeks van markante feiten. In ons volgend jaarboek zullen wij onze cyclus van cijfers besluiten door een soortgelijke behandeling te geven van de vestigings- en vertrekcijfers. Het materiaal is dan kant en klaar voor een dieper gaande studie over onze totale Limburgse bevolkingsagglomeratie.

J. Wachelder.

Tabel 15a. Gestichtsbevolking per gemeente of gebied in procenten van de totale bevolking.

NOORD-LIMBURG

Gemeente of Gebied	1889	1899	1909	1920	1930	1947
Bergen	1,8	1,6	0,7	0,5	0,9	1,9
Gennep	1,5	2,5	3,5	3,7	5,2	3,3
Mook	6,7	7,3	7,4	11,0	10,9	2,5
Ottersum	11,7	16,5	10,0	3,7	7,4	0,6
Gebied Bergen-Gennep	3,7	5,6	4,0	3,1	4,3	2,1
Broekhuysen	-	-	-	-	-	-
Grubbenvorst	12,5	13,2	12,2	10,0	8,4	7,3
Horst	0,2	-	2,5	2,5	2,3	1,8
Meerlo	-	-	1,4	2,2	2,2	2,5
Sevenum	0,5	1,5	2,3	2,5	2,2	1,5
Venray	5,0	5,2	18,2	20,9	20,7	16,4
Wanssum	-	-	-	-	-	-
Gebied Venray-Horst	3,1	3,3	9,1	10,5	10,4	8,5
Helden	1,9	1,8	3,3	2,9	2,6	4,4
Kessel	7,9	9,7	2,3	4,5	4,1	0,7
Maasbree	0,3	2,3	4,7	4,2	3,3	2,1
Meyel	-	1,2	1,2	1,1	0,9	1,0
Gebied Helden	1,7	2,8	3,6	3,5	2,9	2,8
Arcen	-	-	0,2	4,6	3,3	3,3
Beesel	-	2,7	3,0	3,9	4,8	1,5
Belfeld	-	-	-	2,7	2,7	2,6
Gebied Venlo zonder Venlo en Tegelen	-	1,1	1,4	3,9	3,9	2,4
Tegelen	9,0	23,1	24,6	18,2	17,3	10,6
Venlo	7,7	6,3	5,5	4,4	4,4	3,3
Gebied Venlo	6,1	8,6	8,8	7,3	7,4	4,6
Totaal Noord-Limburg	3,9	5,5	7,1	6,8	6,9	5,1

Tabel 15b.

MIDDEN-LIMBURG

Gemeente of Gebied	1889	1899	1909	1920	1930	1947
Herten	-	-	-	0,6	0,6	0,3
Linne	-	-	0,8	1,0	0,6	0,5
Maasniel	-	-	-	0,5	0,4	0,3
Swalmen	-	-	0,3	0,3	0,4	0,5
Melick	-	-	0,2	-	0,8	0,4
St. Odilienberg	0,9	1,8	1,7	1,6	0,7	0,4
Vlodrop	-	-	18,4	25,8	20,7	13,3
Posterholt	4,0	4,3	3,9	4,9	4,8	6,5
Gebied Roermond zonder stad Roermond	0,5	0,6	2,4	3,7	2,7	2,0
Gemeente Roermond	10,7	11,6	10,5	8,0	7,9	8,5
Totaal Gebied Roermond	5,5	6,0	6,4	5,8	5,1	5,1
Echt	5,6	8,6	11,1	9,7	8,8	4,5
Ohé en Laak	-	-	-	-	-	-
Stevensweert	-	-	-	-	0,7	-
Maasbracht	-	-	0,3	-	-	0,6
Montfort	-	-	0,4	0,4	0,4	0,6
Gebied Echt	3,1	5,0	7,1	6,2	6,0	3,1
Beegden	-	-	-	-	-	-
Horn	10,6	10,4	8,2	7,0	16,0	24,0
Baexem	-	2,4	1,7	2,2	6,2	10,1
Haalen	-	-	1,5	2,8	3,4	3,2
Neer	0,3	0,2	0,3	0,8	0,6	0,5
Roggel	-	-	-	-	1,0	0,9
Heythuysen	27,1	29,4	29,4	25,2	22,5	13,6
Grathem	-	-	-	1,2	1,1	2,6
Heel	19,7	24,8	40,2	49,2	51,1	53,9
Wessem	0,6	1,4	3,2	2,6	1,0	5,2
Thorn	1,9	0,6	1,2	4,2	3,9	2,8
Buggenum	0,6	-	-	-	-	-
Nunhem	-	-	-	-	-	-
Gebied Beegden	6,7	7,5	9,7	10,7	11,1	12,2
Gebied Beegden zonder Heel	5,7	6,1	6,6	6,1	6,9	6,9
Nederweert	0,5	0,5	3,2	3,9	3,4	1,7
Stramproy	-	-	0,7	1,2	1,4	1,9
Hunsel	-	-	0,1	1,3	0,8	0,9
Gebied Weert zonder Weert	0,3	0,3	2,1	2,9	2,5	1,6
Gemeente Weert	4,8	5,8	6,4	6,2	6,8	6,1
Totaal Gebied Weert	2,5	3,1	4,4	4,7	4,9	4,3
Totaal Midden-Limburg	4,7	5,5	6,7	6,6	6,5	5,9

Tabel 15c.

ZUID-LIMBURG (Mijnstreek)

Gemeente of gebied	1889	1899	1909	1920	1930	1947
Simpelveld	21,0	22,9	20,2	14,8	13,1	13,7
Voerendaal	-	-	0,2	0,2	0,2	1,6
Klimmen	-	-	-	-	0,8	1,2
Hulsberg	0,8	15,3	15,1	16,7	12,6	3,8
Wijnandsrade	11,7	6,3	6,0	6,1	5,5	4,2
Nuth	-	-	-	1,5	1,8	1,4
Amstenrade	3,0	3,4	2,8	1,9	1,0	1,0
Oirsbeek	-	-	-	-	2,1	2,1
Merkelbeek	6,2	7,0	8,5	4,8	7,6	8,7
Bingelrade	-	-	-	-	-	-
Jabeek	-	-	-	-	-	-
Schinveld	-	-	0,2	0,3	0,6	0,6
Gebied Oude Mijnstreek zonder 9 gemeenten	4,3	6,5	6,5	5,0	4,3	3,7
Nieuwenhagen	-	-	-	-	0,5	0,8
Schaesberg	2,2	0,9	0,2	0,2	0,2	0,2
Ubach over Worms	0,7	-	-	0,4	0,3	1,1
Eygelshoven	-	-	-	2,8	2,0	3,6
Bocholtz	-	-	0,2	0,6	1,2	1,3
Gebied Oude Mijnstreek zonder 4 gemeenten	3,1	4,4	3,8	2,9	2,4	2,5
Heerlen	3,4	2,7	1,8	2,2	2,4	3,1
Kerkrade	11,1	10,0	6,9	4,2	3,3	3,9
Hoensbroek	-	-	-	1,2	0,3	2,3
Brunssum	9,7	7,7	10,9	0,9	0,6	1,2
Totaal Gebied Oude Mijnstreek	5,0	5,4	4,4	2,7	2,3	2,8
Munstergeleen	-	-	3,1	3,7	4,8	3,8
Schinnen	-	-	0,2	0,6	0,9	3,9
Spaubeek	-	-	-	-	0,7	0,8
Schimmert	9,4	12,1	14,3	16,4	15,0	15,4
Beek	0,8	1,0	2,5	1,8	1,3	1,4
Elsloo	-	-	-	0,3	0,3	0,5
Stein	-	0,2	0,4	0,6	2,4	1,8
Urmond	0,9	1,0	1,1	0,7	0,3	0,5
Limbricht	-	-	-	-	-	0,5
Born	-	-	-	0,5	0,3	0,7
Obbicht	-	-	0,3	-	0,6	0,5
Grevenbicht	-	-	-	-	-	-
Nieuwstadt	-	-	-	1,0	0,5	0,7
Susteren	-	-	1,1	1,2	0,7	1,4
Roosteren	0,5	0,4	0,6	0,5	0,6	0,8
Gebied Nieuwe Mij- nstreek zonder Sittard en Geleen	0,8	0,9	1,6	1,7	1,7	2,4
Sittard	10,6	12,8	12,2	6,7	10,1	9,0
Geleen	5,5	7,9	8,0	2,2	1,9	2,2
Totaal Gebied Nieuwe Mijnstreek	3,1	3,9	4,4	2,9	3,7	3,7

Tabel 15d.

OVERIG ZUID-LIMBURG

Gemeente of gebied	1889	1899	1909	1920	1930	1947
Amby	-	-	1,7	8,7	5,4	5,5
Bemelen	-	-	-	-	-	-
Berg en Terblijt	10,4	6,5	5,2	2,9	3,7	0,6
Borgharen	-	-	-	-	0,4	0,9
Bunde	14,5	12,8	11,0	4,5	6,1	5,0
Cadier en Keer	-	8,1	17,4	22,4	22,6	20,1
Eysden	6,9	8,0	10,3	7,8	6,6	5,7
Geulle	-	-	-	-	0,3	0,6
Gronsveld	-	-	1,8	5,2	4,9	8,7
Gulpen	0,3	0,4	1,9	1,5	1,9	2,2
Heer	-	-	2,0	12,0	6,2	6,1
Houthem	19,5	2,1	-	-	-	-
Itteren	-	-	-	-	-	-
Margraten	-	-	-	0,6	0,5	0,5
Meerssen	3,9	2,3	3,7	6,0	5,6	5,9
Mheer	-	-	-	-	-	-
Noorbeek	-	-	-	0,2	-	-
Ryckholt	20,4	10,1	-	-	-	-
Schin op Geul	28,9	30,0	-	-	-	-
St. Geertruid	-	-	-	-	-	-
St. Pieter	10,6	1,2	-	-	-	-
Sienaken	-	-	9,2	8,1	9,8	8,4
Ulestraten	-	-	-	-	-	-
Vaals	4,9	5,1	6,2	4,5	5,0	5,6
Valkenburg	0,7	7,6	14,2	11,2	9,2	10,0
Wittem	2,7	3,0	2,9	2,9	3,1	3,5
Wylré	-	-	-	-	-	-
Overig Zuid-Limburg zonder Maastricht	3,7	3,7	5,0	5,5	5,1	5,3
Maastricht	5,8	5,4	4,5	4,5	3,9	3,7
Totaal Overig Zuid- Limburg	4,6	4,4	5,1	5,2	4,5	4,5
Totaal Zuid-Limburg	4,4	4,6	4,7	3,7	3,3	3,6
Totaal Limburg	4,3	5,0	5,7	4,9	4,5	4,2